

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sønderjydsk Maanedsskrift

Udgivet af Historisk Samfund for Sønderjylland
ved Cl. Eskildsen og H. Lausten-Thomsen.

INDHOLD:

1. *C. H. Friis*: Hvorledes Nørre Løgum Skole blev bygget.
2. *Johannes Vejlager*: Træk af Himmelbrevenes Historie.
3. *J. C. Gregersen*: Hensatte Brande i Møgeltønder Sogn.
4. *Viggo Gregersen*: Hønehøgen atter i Draved Skov.
5. *P. H. Moos*: Kliplev Bro.
6. *Anders Bjerrum*: De gamle Kalenderdage.

Sønderjyllands Kreditforening

Telf. 398 Haderslev Telf. 399

Aktieselskabet

Københavns Tarm Kompagni

Frederiksholms Kanal 26, København K.
Central 5595. Telegradr. Danskslagt.

C. M. Hess' Fabrikker A/S., Vejle VEJLE STØBEGODS

Forhandlere overalt!

Højskolehjemmets Hotel

Banepladsen - SVENDBORG - Telf. 753

Absolut Byens bedste Hotel og Madsted
Man føler sig hjemme her.

Københavns Havn

Nordens største Havn

Spare- og Laanekassen for Frøs og Kalvslund Herreder.

Kontortid 9—12 & 2—5.

RØDDING.

Køb dansk Arbejde!

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.

Kontortid 10—12 & 2—4.

BRØRUP.

Overfarten Middelfart-Snoghøj

Korteste og bekvemmeste Overfart over Lillebælt.
Tilkørselsforhold ideelle. Moderne Færger.

Fra Middelfart: 1, 2, -- 4, 5, 6, 7, 7,30, 8, 8,30, 9, 9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 24.

Fra Snoghøj: 0,15, 1,15, 2,15, -- 4,30, 5,30, 6,30, 7,30, 8, 8,30, 9, 9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 23,30

A/S FAKSE KALKBRUD

Frederiksholms Kanal 16 Telefon Central 9123

GØDNINGSKALK

98 pCt. kulsur Kalk (alm. Latitude) i Varen, som
den leveres - ca 100 pCt. passerer 1 mm Sigte.

AARHUUS PRIVATBANK

Hovedkontoret,
Aarhus.

Kjøbenhavn,
Nygade 1.

Udfører almindelige Bankforretninger.

Reserver 17 Millioner.

TUXHAM RAOOLIEMOTORER ER DE BEDSTE

TUXHAM A/S MASKINFABRIK KØBENHAVN - VALBY

FORLANG

A T L A SØLVPLET

HOS DERES GULDSMED

FRA

CARL M.COHR's FABRIKER

Forlang **Gulvtæpper**

fra
Sønderjydsk Tæppefabrik

A. R. KJÆRBY
Højer

Horsens Landbobank A/S

Kontortid 9 $\frac{1}{2}$ —2 og 4—5

HORSENS

Spare- & Laanekassen
for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1 $\frac{1}{2}$ Million

DANSK ANDELS LIVSFORSIKRINGSSELSKAB KOLDINGHUS

Jernbanegade 41 Kolding

Afdeling for Opsparingsuhre

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:

9—12, 2—4. Lørdag 9—1.
HADERSLEV

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9—1, 3—5.

SØNDERBORG

Alfred Benzon

København

C. 194

Halmtorvet 29.

D. R. S.

Vejen Trælasthan del A/s
leverer alt i Trælast, Krydsfiner, amerik. Eg „Insulite“
og andre Bygningsartikler
Eget Savværk, Pakkasefabrik, dansk Gran og Eg,
samt Stoletræ

VEJEN TRÆLASTHANDEL A/s Telef. 47

„BORREHUS“ HUSHOLDNINGSSKOLE
KOLDING (med Barneplejeafdeling)
Nye Kursus begynder 3. Novbr. og 3. Maj.
Amtsunderstøttelse kan søges inden 1. Juli og 1. Januar.
Skoleplan og nærmere Oplysninger sendes.
Kirsten Simonsen.

HANS PEDERSEN & Co. A/s

KUL IMPORT KOKS

ØSTERGADE 16
KØBENHAVN K.

TELF. C. 735

Den vest-og sønderjydske Kreditforening
Jydsk Telefon 16 Ringkøbing Stats Telefon 13
Udlaan i 3½ pCt.s, 4 pCt.s (amort. 110), 4½ pCt.s og
5 pCt.s Kasseoblig. Umyndiges og offentl. Stiftelsers
Midter kan iflg. Lov anbringes i Foren. Kasseoblig.
Ejere af Kasseobligationer kan vederlagsfrit faa disse indskrevet
og opbevaret i Foreningen, dog ikke mindre Beløb end 10,000 Kr.

PORTLAND CEMENTFABRIKEN
„NORDEN“
AALBORG

*Telefon: Aalborg 560.
Statstelefon: 22.

Telegram-Adresse:
Cementa.

Det danske Gødnings-Kompagni

**Ældste og største Gødnings-Firma og eneste
Fabrikanter af Superfosfat i Danmark.**

HOVEDKONTOR I KØBENHAVN
FILIALER I
AALBORG - STRUER - AARHUS - ESBJERG
SØNDERBORG - ODENSE - NYKØBING F.

Husmandsbrandkassen for Danmark

Ca. 130.000 Medl. 1000 Mill. Kr. Forsikringssum. Reserver ca. 1,6 Mill. Kr.
Moderat Præmie. Hurtig Afregning. Kulant Behandling

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Distrikts-
forstanderne, Sognetillidsmændene eller Hovedkontoret:
Nørrevoldgade 16, Nøbenhavn K., Telefon 383

Ordrup-Charlottenlund Bank

Aktieselskab.

Jægersborgallé 31. Telefon Ordrup 3600.

Gentofte Afd.: Gentoftegade 50. Telf. Gentofte 100 og 185.
Skovshoved Afd.: Strandvej 323. Telf. Ordrup 693.

Eriksen & Christensen A/s

Korn & Foderstoffer

ESBJERG
Telf. 1500

Aktieselskabet

J. C. Modeweg & Søn

København

HANS DAU

Møbelsnedkeri — Antikviteter
Stilfuld Restaurering af gamle
Snedker- og Billedskærerearbejder
Ribe

Spis

Nissens ægte Pumpnickel-Brød

Det er dansk!

Aabenraa Pumpnickelfabrik.

Snoghøj Gymnastik- højskole Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 Vinterskole.
Skoleplan sendes.

Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Støt

de sønderjydske

Jndsamlinger

D. S. B. S.

Kuranstalten

Gl. Skovridergaard

Silkeborg - Tlf. 514 og 515

Overlæge V. STARCKE
træffes pers. Tlf. 514: 11-12.
Tlf. 156: 2-3.

Forlang Prospekt.

Ringsted Andels-Svineslagteri

Telf. Ringsted 31.
Statstelef. 5.

ET LILLE BELØB HVER UGE —

benyttet til en Livsforsikring i

D. F. F. A.

A/S DANSK FOLKE-FORSIKRINGS ANSTALT

sikrer paa en hensigtsmæssig Maade Fremtiden for Dem og Deres Familie.

DEN UGENTLIGE PRÆMIEBETALING

passer for Nutidens Budget, fordi den er overkommelig for alle.

Forsikringsbestand over 218 Mill. Formue over 85¹/₈ Mill.

Hovedkontor: Anker Heegaardsgade 13, København V.

GEORG JENSEN SØLV

Kaffeservice tegnet af Harald Nielsen, svarende til
Pyramide-Mønstreet.

Østergade 40
Telf. C. 10965

København
K.

1. September 1934.

HVORLEDES NØRRE LØGUM SKOLE BLEV BYGGET

AF C. H. FRIIS, LØGUMGAARD

vornaar et ordnet Skolevæsen er begyndt i Nørre Løgum Sogn, kan vel ikke fastslaas, da man ikke har været flittig med Optegnelser dengang. Det er vel nok begyndt med, at Degnen har faaet Tilhold om at holde Skole, og denne har siden udviklet sig lidt efter lidt. I første Halvdel af det 18. Aarhundrede var det nemlig Præsten, der skulde »holde Degnen«, som det staar i de gamle Akter. Han blev altsaa ansat og lønnet af Præsten. Lønningen har det vist været smaat med, for Præsten fik jo heller ikke nogen Løn, men han havde jo Præstegaarden at leve af, og saa har Degnen vel levet med her. Præsten har dog ogsaa haft nogle Tiendeindtægter samt Offer og Accidenser, og Degnen har med Tiden ogsaa faaet tillagt nogle af disse, saa det er vel nok fra den Tid Ordsproget stammer, at »naar det regner paa Præsten, drypper det paa Degnen«.

Indtil Aaret 1739 hørte Løgumkloster og Nørre Løgum Sogne sammen. Det var jo det tidligere store Løgum Sogn, der ved Reformationen fik Adgang til Klosterkirken, som til at begynde med har været Kirke for Klostret alene. Den kaldtes Slotskirken i Modsætning til Sognekirken, der stadig var Løgum Sogns Kirke. Ved kgl. Anordning af 10. Maj 1739 blev Løgum Sogn delt i Løgumkloster og Nørre Løgum Sogne, der nu hver fik sin egen Præst og Degn. Den 27. April 1739 blev Johannes K r a g h kaldet til Sognepræst for Nr. Løgum Sogn, og der blev købt et Bol i Løgumkloster til Præstebolig for ham. Degnetjenesten bliver i begge Sogne tillagt Præsten, dog under Betingelse af, at der ansættes to dygtige Mænd mod en passende Løn. I en Fortegnelse over Præsternes Indtægter staar der, at de til Degnetjeneste faar i Løgumkloster 9 Mark og i Nr. Løgum 3 Mark. I Nr. Løgum Sogn faar Præsten til Degnetjenesten dog ogsaa tillagt 2 smaa Stykker Jord ved Kirkegaarden og Kirkekroen.

I Aaret 1795 indgaar en kgl. Befaling til Nr. Løgum Sogn om at anskaffe en Kirkeregnskabsbog. En lignende Befaling havde Sognet allerede faaet i 1708. Præsten Johan R o o s t anlagde den-

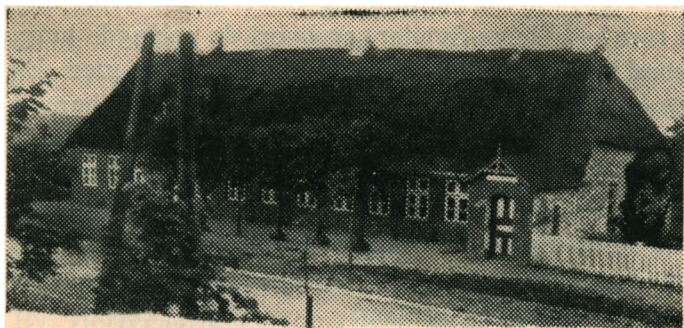
gang en saadan Regnskabsbog og begynder med i en Indledning at fastslaa, at Løgum Kirke er den rette Sognekirke for Løgumkloster Birk. I Tidens Løb er der dog blevet sløset med Indførelserne, og de ophører helt i 1746. Men Bogen var endnu i Behold i 1795, og Kirkeværgerne ansøger nu om at maatte benytte denne. Det tillades under Betingelse af, at de Regnskaber, der ikke er indført, og som opbevares dels paa Amtstuen og dels i Præstegaarden, bliver indførte. Degnen bliver anmodet om at indføre dem mod en Godtgørelse, og disse Indførelser kendes paa en fint prentet og let forstaaelig Skrift, saa det ses heraf, at han har været godt hjemme i Skrivekunsten. Præsten Asmus P e t e r s e n har kontrolleret dem og gjort sine Bemærkninger hist og her i Bogen.

Der laa i sin Tid i Løgumgaard By et Hus, der kaldtes Hyrdehuset, fordi det benyttedes som Bolig for Byens Hyrde. Det har vel nok været Byens Bønder, der har ejet det. Her begyndte Skolen. Degnen har vel faaet et Tilhold om at begynde, og har saa sandsynligvis holdt Skole her i mange Aar. Hvornaar han har begyndt, er der ingen, der ved nu, og i Akterne har jeg ikke fundet noget herom. Med Tiden blev der imidlertid ogsaa Trang til en Bolig til Degnen. Det er nu ikke mere Præsten, men Sognet der lønner ham, og han er antagelig gaaet rundt i »Madning«, som det kaldtes dengang. Det var jo Landsbylærerens Lod i gamle Dage. Jeg har hørt fortælle om en af dem, at da han en Dag satte sig tilbords i en Bondegaard, udbrød han sukkende: »Aah, det er nu den trettende Dag, jeg skal have Kaal«. Husmødrene mente det sikkert godt, og Kaal var jo en yndet Ret dengang. Men selv om en Lærer ogsaa holdt af Kaal, kunde det dog blive for meget af det gode.

Men Spørgsmaalet om en Bolig til Degnen trænger paa, og i 1798 kommer der en Skrivelse fra Kirkevisitatorerne (Provst og Amtmand) i Aabenraa, hvori det beklages, at Opførelsen af en Degnebolig endnu hviler, og at Hyrdehuset, hvortil Skolestuen er bygget, er overladt til Byens Hyrde, tilligemed den dertil hørende Kaalgaard, og at Sognets Degn og Lærer ikke engang har faaet bevilget, hvad man frivilligt har indrømmet Byens Hyrde. Da Hyrdehusets Beliggenhed er fortræffelig for en Skole og Degnebolig, og den kan indrettes med ringe Omkostninger, gør Skolevisitatorerne det til en Pligt for Sognet at gøre sig Møje for at købe Huset med Kaalgaard. Skulde dette ikke kunne lade sig gøre, maa der arbejdes hen til Opførelsen af en Degnebolig og Skole.

Handelen med Hyrdehuset synes ikke at være gaaet i Orden, thi Aaret efter (1799) fik Sognet Tilhold om at bygge en Degne-

bolig og Skole i Løgumgaard. De to Kirkeværger Hans Andersen i Løjtved og Peter Rasmussen i Ulstrup har dog ment, at det godt kunde gaa som hidtil. De indgiver et Andragende til Kongen om at blive fritaget for at bygge. Svaret blev et Afslag (^{31/12} 99). Byggeriet maatte nu forberedes, og Kirkeværgerne begyndte at indkøbe Materiale og lade Sognets Haandværkere udføre Arbejdet for Dagløn. Maaske er der bleven klaget herover, idet der fra Kirkevisitatorerne kommer en Forordning om, at Bygningen skal bortliciteres til den lavestbydende. For nu ikke at blive siddende med det indkøbte Materiale for ialt 60 Rdl. 16 Skilling og derved lide Tab, blev Menigheden sammenkaldt og besluttede at bortgive Arbejdet til

Den gamle Skole.

den lavestbydende. De to Kirkeværger fik Tilslag paa et Bud paa 300 Rdl. Denne Sum blev fordelt efter »Rigsdaler Sats« paa Sognets Indbyggere.

Sagen synes nu at være ordnet, men den faar et Efterspil. Om der maaske har været noget muggent ved Licitationen, kan ikke ses af Akterne, men Ejeren af Faargaard, Herredsfoged Outzen i Rabsted, nægter at betale den ham paalignede Del under Forgivende af, at hans Ejendom »Faargaard« som »Salarie Plov« maa være fritaget herfor. Outzen var Herredsfoged i Slogsherred og boede i Rabsted, medens hans Familie stadig boede paa Faargaard, som han havde arvet efter sin Fader, Birkefoged Kancelliraad D. Outzen, hvis Gravsten endnu staar i Nr. Løgum Kirkes Vaabenhus. I en Klage over Herredsfogeden til Kongen meddeler Kirkeværgerne, at de forgæves har søgt at overbevise ham om hans Pligt til at betale. De har forelagt ham en Repartition, hvorefter hans »salig Fader«, og en, hvorefter han selv i 1791 har betalt Bidrag til Kirke og Præstegaard. De beder derfor Kgl. Majestæt befale ham at be-

tale sit skyldige Bidrag i Rigsdaler Sats inden 4 Uger med samt Omkostninger. Klagen er dateret den 27. Oktober 1801 og Svaret herpaa Gottorp Slot den 29. s. Maaned. I Svaret anbefales det Herredsfogden at betale de skyldige Bidrag inden 6 Uger eller ogsaa inden 14 Dage at indgive Protest.

Herredsfogeden indgiver nu en Protest, dateret 4. Januar 1802. Heri paastaar han, at han ikke har nægtet at betale, fordi han er Ejer af en Salarie Plov, men fordi Klagerne er gaaet »lovstridigt, egenmægtigt og vilkaarligt frem i denne Sag«. Han vilde ikke have nægtet, hvis Klagerne havde forelagt ham Øvrighedens Bekræftelse af Overslaget og overholdt Visitatorernes Anordninger. Men de har forelagt ham en »jammerlig Chartegue«, hvori man i utydelige Ord kan læse deres Synder, og hvori de paalagde ham en større Afgift, som han ikke vilde bebyrde sin Ejendom med. En Afskrift af dette »mærkelige Dokument«, som har givet ham Anledning til en tidligere Ansøgning, er desværre gaaet tabt i de to Aar, Sagen har været. Men vist er det, at Klagerne ikke har Grund til at besvære sig, saameget mere, som den ene af disse, ikke som Kirkeværge, men som Privatmand, ved Licitationen har været den lavestbydende, medens den anden er gaaet i Kaution for ham. Han beder derfor om at tilbagevise Klagen.

Han tabte dog Sagen. Dommen foreligger dateret Gottorp den 6. August 1802. Herefter er Herredsfogeden ikke berettiget til at nægte Betaling af sit Bidrag efter Rigsdaler Sats, dog med Forbehold af, at hvis han er ansat for højt, dette da maa bringes i Afdrag, naar der inden 6 Uger foreligger et Andragende.

Herredsfogeden maatte altsaa bøje sig, skønt han synes at have været en striks Herre. Da han var den sidste af Slægten, der boede paa Faargaard, er det maaske ham, der senere spøjte paa Loftet, og som Pastor N. C. Nielsen i sin Bog »Fra Schæfergaarden« benævner som »den gale Outzen«.

TRÆK AF HIMMELBREVENES HISTORIE

DA JUST FRA HADERSLEV FIK BESØG AF ÆRKEENGLÉN
MICHAEL; OG BØDDELEN IKKE KUNDE HALSHUGGE
TJENEREN PAA GRAM OG SCHACKENBORG

Af Højskoleforstander JOHANNES VEJLAGER, Høve

Nogen almindelig Fremstilling af Himmelsbrevenes Historie, deres Vandringer og Forudsætninger skal der af flere Grunde ikke gives her. Det vil føre for vidt og falde uden for »Sønderjydske Maanedsskrift«s Rammer. Men det kan vel have sin Interesse, det er i hvert Fald ikke tidligere paavist, at flere af disse Himmelsbreve, som iøvrigt er langt mere udbredt ogsaa i vore Dage, end almindelig antaget, har lokalhistorisk Tilsnit. Navnlig Brevene fra den »nyere Tid« har ofte indflettet Tildragelser, der knytter dem til en bestemt By, Herregaard, Person eller lign. Disse to Ting: Himmelsbrevenes store Udbredelse og deres lokale Tilknytning til Sønderjylland, skal der kort redegøres for paa de efterfølgende Sider.

Til Indledning maa jeg nævne, at der findes to Hovedtyper eller Arter af Himmelsbreve: Amulettypen og Bodstypen — selvfølgelig med mange Varianter og Afvigelser.¹⁾ Amulettypen er langt den talrigeste. Her i Landet findes denne Type Breve i store Mængder. De anvendtes særlig i Krigen, baade Trearskrigen og i 1864;²⁾ hvor en stor Part af den danske Hær var forsynet med disse Breve, der ved en tilfældig Sammenhobning af store Bogstaver lover Beskyttelse mod blandt andet Staal og Bly, mod Torden og Lynild, og de kan altid stille Blod. I Verdenskrigen var de, som Amtslæge Dr. Lausten-Thomsen tidligere har omtalt her i »Sønderjydske Maanedss-

1) Dania III, S. 193-228.

2) E. T. Kristensen: Danske Sagn, 2. Afd. 1893, S. 325-329. Jens Kamp: Danske Folkeminder, S. 317. E. T. Kristensen: Jyske Folkeminder, S. 319. Anders Uhrskov: Sagn og Tro, S. 187. Dania III, S. 223. Salomonsens Leksikon, B. XI, S. 472. Langelands Avis 15. og 19.-5.-1931. Vendsyssels Tidende 16.-9.-1931. Vejle Amts Folkeblad 23.-5.-1931. Møns Dagblad 11.-5.-1931.

skrift«, ogsaa almindelige,³⁾ saavel som i Krimkrigen, i den italienske Krig 1859 og i den fransk-tyske Krig 1870.⁴⁾

Bodstypen har to Former : a) Breve, der antages at være nedfaldet i Holsten (eller Italien);⁵⁾ og b.) Breve, der er overbragt af Ærkeenglen Michael til en Mand ved Navn Just, som boede i Assens. Overbringelsen skete »en Miil fra Assens, ved et Hus som kaldes Møllehuset«. ⁶⁾

Med Bodstype b. er vi paa dansk, stedbestemt Grund ; og til og med er Manden Just ingen Sagnfigur ; men en historisk Person, hvad der sikkert er de færreste bekendt. Han levede ganske vist ikke i Assens, ja ikke engang paa Fyn, men paa Sjælland, hvor han var en velagtet Gaardmand paa Holbækegnen og hed Just Jensen. Han fødtes i Sommeren 1648 som Søn af Jens Justesen, og 1677 giftede han sig med Anne Jensdatter, og de boede i Ondløse. Efterretningen herom findes i Lyngø-Kronborg Herreders Provstebog; saa de er paalidelige nok.⁷⁾

Lokaliseringen af Bodstype b til Assens er almindelig udbredt og kendt i Sønderjylland, ja over hele Landet, som det ogsaa fremgaar af Notehenviisningen ; men til Gengæld har denne Lokalisering været anset for den eneste eksisterende saavel af Bodstypen som af Amulettypen. Det er imidlertid ikke rigtigt. Undertegnede foretog saaledes i 1930-31 en Undersøgelse, (støttet af Størsteparten af

-
- 3) Sønderjydsk Maanedsskrift Nr. 8, 1.-2.-1926, S. 117. Nr. 9, 1.-3.-1926, S. 132; Nr. 10, 1.-4.-1926, S. 149. Langelands Avis 19.-5.-1931. Ejvind Bergrav-Jensen: Krigerliv og religiøsitet, S. 165 o. f.
  - 4) Dania III, S. 223. Ejvind Bergrav-Jensen: Krigerliv og religiøsitet, S. 165 o. f.
  - 5) Jens Kamp: Danske Folkeminder, S. 316, 318. E. T. Kristensen: Danske Sagn, 2. Afd. 1893, S. 327, 328. S. Kjær: Fra Stavnsbaandets Dage 1888, S. 317. Skattegraveren III, S. 30. Dania III, S. 211. E. T. Kristensen: Jyske Folkeminder VI. S. 213, 214. Anders Uhrskov: Sagn og Tro, S. 187, 195. Sønderjydsk Maanedsskrift, Nr. 1, 1.-7.-1926, S. 9. Randers Dagblad 3.-11.-1930. Vendsyssels Tidende 13.-5.-1931. Ribe Stiftstidende 5.-5.-1931. Aarhus Amtstidende 8.-5.-1931. Ærø Folkeblad 12.-5.-1931. Fyens Venstreblad 6.-6.-1931. Vejgaard Avis 19.-6.-1931.
  - 6) E. T. Kristensen: Danske Sagn, 2. Afd. 1893, S. 229. Skattegraveren III, S. 74. Jens Kamp: Danske Folkeminder, S. 318-20. Anders Uhrskov: Sagn og Tro, S. 192. Kirkeleksikon for Norden, Bd. IV, S. 1014. Fynsk Hjemstavn, 9. H. 3. Aarg. Sept. 1930, S. 140. Ringsted Folketidende 8.-5.-1931. Lolland Falsters Venstreblad 14.-5.-1931. Dybbøl Posten 23.-5.-1931. Langelands Avis 19.-5.-1931.
  - 7) Kirkehistoriske Samlinger, 5. R. Bd. VI. S. 585.

Provinspressen) der, foruden at vise den overordentlige store Udbredelse, disse Breve har den Dag i Dag, (paa en enkelt Dag modtog jeg 80 Breve ! !), godtgjorde, at der saa godt som overalt i Landet findes lokaliserede Himmelbreve.

I Sønderjylland har jeg fundet 4 Breve af Bodstypen og 7 Breve af Amulettypen, der er lokaliserede. Brevene er i det væsentligste ens, saa der vedføjes kun et af hver Type.

Først Bodstypen, hvoraf de tre Breve har Tilknytning til Haderslev og et til Sønderborg.

HIMMEL - BREV

Som Gud selv har skrevet det med Guldbogstaver og hængt det over Døren (Daaben) i sin Kjirke. Hvo dette Brev vil gribe, for den flyver det, men hvo som det vil udskrive, for den bøjer det sig og lukker sig op.

Paa en Miil nær Haderslev (eller Sønderborg) hændte det sig, at en Mand ved Navn Just (Navnene Jens, Peder og Mads forekommer ogsaa), som boede i Haderslev (Sønderborg), mødte en ung Karl i en stor Bruun Kappe uden Knapper. Den unge Karl gav Just et Brev, for at han kunde give det til Præsten, men Præsten sagde, at naar han ingen Knapper havde i sin Kappe, maatte det være et Spøgelse; derfor kom den unge Karl anden Gang (nogle Breve har tre Gange) til Just og sagde, at han var en Engel, udsendt fra Gud, hvorpaa han slog sin Kappe tilside, og var da saa lys og skinnende, at Just ikke kunne se paa ham for hans Klædheds Skyld, han blev ganske blændet, som var det Solen, der var under den gamle Kappæ. Den fremmede sagde, at Just ikke skulde frygte; men gaa til Præsten og sige, at Gud ikke havde Roe for de fattiges Suk og Raab, og Synden gaar i Svang og bedrives af de fleste Mennesker i Christenheden.

Brevet, Just fik overbragt, lyder saaledes:

Hvo som arbejder om Søndagen er ikke lykkelig i Himlen, som jeg selv siger. Denne Engel har jeg sendt til Eder for at I kan omvende Eder fra de onde Veje, som er Hovmod, mit Ords Fortræd, Mord, Tyveri, Fylderi, Banden, Vrede, Skænden og Hævn og endnu mere som er mig saare haardt imod; hvorfor jeg er nødtvungen til at lade Landeplager komme over Eder. I ere selv Skyld i at Jordens Frugter formindskes, at Dyrtid, Pestilense og andre smitsomme Sygdomme komme over Eder. Vender derfor om fra Eders Synders Veje og lader Verden ej bedrage Eder; beder om Forladelse den Stund I har Tid; thi Enden er nærmere end I ser og Tænker. Aflæg Eders slemme Syndere og gaa flittig i Kjerke, Unge og Gamle; arbejder ikke om Søndagen, men hold den hellig og brug mit Ord med Flid. Dersom I ikke gjøre de, da vil jeg straffe Eder, Unge og Gamle, men hvis I det gjøre, og holder ud til Enden, vil jeg forbarme mig over Eder, give Eder Sundhed, Glæde og Fred. Hvo som tror, at dette Brev er sandt skal have Lykke og Velsignelse, men hvo som ikke tror det skal fordømmes. Jeg har selv med min guddommelige Haand skrevet dette. Hvo som har dette Brev i sit Hus, men ikke aabenbarer det, han

være forbandet. Enhver skal udskrive det, den ene til den anden. Om end Menneskene have saa mange Syndere som Sand i Havet, som Stierner paa Himlen og Græs paa Jorden, skulle de forlades, dersom I omvender Eder og Troer fast; men hvo som ikke Tror, skal dø. Dersom I ikke omvender Eder saa bliver i forbandet; thi Jeg skal spørge Eder paa den yderste Dag; men I skulde ikke svare et til Tusinde for Eders Synders Skyld. Hvo som har dette Brev i sit Hus, skal Luften og Vandet ikke gjøre nogen Skade men hans Huus skal altid være fri for Ild og Vand og alt Godt skal vederfares ham. Dette mit Brev har jeg paany sendt til Eder ved Englen Michal. Jeg er Jesus Christus, tro fast paa mig; hvo som ikke tror paa mig, skal pines i Helvedet. Vær barmhjertige mod de Fattige, thi haver deres Suk og Raab ikke været, da var der ikke kommen Regn og Grøde paa Jorden i 6 Aar (andre Breve har 7, 9, 15, 17, ja et enkelt Brev 55 Aar med Tilføjelsen: Dersom I ikke omvender Eder, da skal Verden ei staa længer end udi 9 Aar!); der skal blive saadan Krig og Blodsudgydelse paa Jorden, Hunger og Dyrtd, at Moderen skulde fortære sit eget Barn, Menneskene skulde staa friske op om Morgen og om Aftenen skulde de være døde i Jammer og Elendighed. Mange skulde da raabe Vee, Vee, hvor finder vi arme, bedrøvede Synder Trøst. Men hvis I omvender Eder, skulde I længes efter at leve her i Tusinde Aar, saadan Glæde skulde der være; thi Herren Eders Gud skal have Lyst til Eder. Den som har dette Brev i sit Huus og dølgger det, han være forbandet; men den som det forkynder, skal blomstre for Herrens Velsignelse.

Dette er passeret en Miil fra Haderslev (Sønderborg) ved et Huus, som kaldes Møllehuset.

Dette Brev tilhøre mig,

Hans Christian Madsen.

Opskriften til ovenstaaende Himmælbrev er sendt mig af en Embedsmand indenfor Toldvæsenet. Det var ledsaget af følgende Skrivelse, dateret 6. - 7. - 1931, ... »De bedes meddele mig, om De har modtaget dette Brev; jeg har skrevet mange af og givet det til Folk og selv tror jeg oprigtig derpaa, og har hidtil faaet det bekræftet. . . . .«.

Dernæst Amulettypen, der som Bodstypen i det væsentligste er ens, saa der vedføjtes kun nedenstaaende af de 7 lokaliserede, jeg har fundet i Sønderjylland, hvoraf de 5 har Tilknytning til Gram og de 2 til Schackenborg.

CHRISTELIIGT HIMMELBREV

Der var engang en Grev paa Gram (Slot) (eller Schackenborg), som havde en Tjener, og han vilde lade ham henrette; men da dette skulde ske, kunde Skarpretteren ikke faa Hovedet af ham. Da spurgte Greven hvorledes det kunde gaa til, at intet Sværd kunde beskadige ham. Tjeneren tog da dette Brev frem og viste ham; derpaa var skrevet følgende

Bogstaver L F F R H L H N. Greven befalede da at enhver paa Gaarden skulde have et saadant Brev hos sig. I brevet stod endvidere. Jesus Christus fik Saar paa Jorderig og det lægtes i Himmerig. Jomfru Marie vædede det med sine Taare og tørrede det med sine Hovedhaar. Hun bad at det ikke skulde bløde, ikke boldne, ikke svie, men straks sammengro, som Jesu fem Vunder og Saar og det i H G F G S G I L. Amen. Moses med sin Stav gik igjennem det røde Hav, saa sandt Gud vilde det skulde ske vil det stille det røde Blod. I L G O S G F. Amen. Ikke Geværdild skal skade dig, men staa stille i Jesu Død og Befaling i Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand H H S. Du behøver ikke at frygte for Pistoler, det er de hellige 5 Vunder K H F G K. og ingen Kugle kan træffe dig, den være af Guld, Sølv eller Bly. Hvo som haver denne Velsignelse med sig imod Fjenden, kan ingen Skyds gjøre Skade i Navnet Gud Fader; Gud Søn og Gud den Helligaand S F S A. Den som har dette i sit Hus kan Torden og Lynild ikke gjøre Skade, naar ens Næse bløder, eller man har blodige Saar, saa lægger man dette Brev paa, da skal Blodet straks stilles S F F A S S H. Hvo som vil tro det, han skriver det af og hænger det om Halsen paa en Hund og skyder derpaa, saa skal han selv se, at det er sandt. Skrib disse Bogstaver af paa en Sabel eller andet Slags Skyts, saa skal alt staa stille i Navnet Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand. S F S A. Gud skal bevare Eder for Tyv og Morder, ingen kan sige dig falsk Vidne imod, du kan heller ikke blive forfærdet, Ild og Vand kan heller ikke gjøre dig Skade. Dette Brev er bedre end Penge, Ligesom Jesus Christus stod stille i Oliehaven, og ligesom han vandrede paa Jorden, skal Skyts staa stille N G F S O A D H A. Amen.

...Originalen til ovenstaaende Brev, der var skrevet med prentede Bogstaver, tilhører en Mand, som, da han i 1884 blev indkaldt til tysk Soldatertjeneste, af sin Moder blev bedt om at afskrive Brevet og tage det med sig, thi, som hans Moder sagde, skade kan det dog ikke. Hans Moder havde faaet Afskriften af en Soldat fra Krigen 1864, som havde haft Brevet hos sig under hele Felttoget.

Vi har nu set, at begge Typer af Himmelbreve har Lokaltilknytning til Sønderjylland. Lokaliseringen er jo i og for sig ret forstaaelig; kun mærkeligt, at det ikke tidligere er paavist; thi Brevene bliver jo betydelig mere, skal vi sige »personlige«, naar der i Stedet for: »Paa en Mil nær Assens osv.», sættes: »Paa en Mil nær Haderslev (Sønderborg) osv.«; og i Brevets Slutning: »Dette er passeret en Miil fra Assens ved et Huus, som kaldes Møllehuset«, sættes: »Dette er passeret en Miil fra Haderslev (Sønderborg) ved et Huus, som kaldes Møllehuset.« Og i Amulletypen i Stedet for: »Der var engang en Greve, som havde en Tjener osv.« sættes: »Der var engang en Greve paa Gram (Schackenborg), som havde en Tjener osv.«

Om denne Lokalisering skyldes Fejlskrivning eller er bevidst

skal være usagt. Det sidste kan vel være tænkeligt, da der har været drevet en ret udstrakt Handel med disse Breve. Det kan vel næsten kaldes en Slags »reformeret Afladshandel«. Og rent »forretningsmæssig« kan Lokaliseringen jo nok have sin Interesse eller Betydning. Men maaske kan det senere lykkes at afdække Vejene for Lokaliseringen. Enhver Oplysning, Breve i Original eller i Afskrift, vil derfor blive modtaget med Taknemmelighed af Undertegnede, der i Dansk historisk Fællestidsskrift eller i Bogform vil søge at belyse denne af tidligere Slægters mellem Tro og Overtro svingende Fantasi, der som nævnt,⁸⁾ rækker op til vore Dage.

HENSATTE BRANDE

i Møgeltønder Sogn.

Af J. C. GREGERSEN, Møgeltønder

Stenen, der ikke maa fjernes

Ved den store Brand i Sønderbyen 1804 havde Ilden ogsaa fat i Laden til den Gaard, som tilhørte afdøde Andreas Linnet, og det er endnu synligt paa Spærrene, som er en Del forkullede. I Stalden ligger der en meget stor Sten, og den maa ikke fjernes, hiedder det efter gamle Folks Fortællinger, for saa brænder Gaarden. Tilsyneladende er der altsaa en Forbrand hensat i Stenen, skønt ingen kan huske noget om det.

Forbranden for Kannikhus.

Omkring 1810 tjente der paa Kannikhus en Karl fra Jylland, som kendte til de sorte Kunster. Folk var ikke rigtig glade for ham; for naar han var paa Marken at arbejde, kunde man ofte samtidig se ham staa hjemme i Haven og grave.

En Dag, alle Folkene var paa Marken at høste, saa de Gaarden staa i lys Lue, og de skyndte sig hjemad. Karlen, som naaede hjem før de andre, greb hurtigt en Haandfuld Straa af Taget, løb ind i Køkkenet, tog et Fad Gryn og holdt Straaene under det, idet han

---

8) Dania III, S. 226. Sønderjydske Maanedsskrift, Nr. 1. 1. - 7. - 1926. 3. Aarg. S. 9. Ejvind Bergrav-Jensen: Krigerliv og religiøsitet, S. 165 o. f.

sagde: »Brænd nu kun, men ikke før om saa mange Aar, som der er Gryn i Fadet«. Da de andre kom til Stede, sagde han til Manden : »Nu behøver du ikke at være bange for, at Gaarden skal brænde i din Tid«.

Forbranden for Vesterraden.

En Sommeraften 1830 sad i et Hus paa Vesterraden en af de omvandrende Nordmænd og underholdt sig med et ungt Kæreste-

»Vesterraden« i Møgeltønder.

par. Disse Nordmænd var bekendt for at kunne finde Skatte, vise igen og meget andet, og Folk saa dem gerne, da de altid havde meget at fortælle. Medens de sad og talte sammen, lød der pludselig Brandalarm, og den unge Pige blev saa forskrækket, at hun besvimede. Da hun kom til sig selv, spurgte Nordmanden, hvorfor hun var blevet saa forskrækket. »Jo«, svarede hun, »for der er mange, der har set Vesterraden i Forbrand, og jeg var bange, det var den, der nu brændte«. »Det behøver du nu ikke mere at være ; den Sag skal jeg nok ordne«, sagde Nordmanden. Han gik hen til Arnen, mumlede nogle Ord op i Skorstenen og sagde saa : »Nu kan I være

trygge, nu brænder Vesterraden ikke, saa længe jeres Familienavn findes i Byen«.

(Slægten lever endnu her i Møgeltønder).

Brand hensat i en Dam.

I Begyndelsen af forrige Aarhundrede blev den vestligste Gaard i Gallehus flere Gange set i Forbrand. Herover blev Ejeren meget urolig og henvendte sig til Henrik Maler, som ogsaa boede i Gallehus, om at faa Branden hensat. Denne forlangte en Specie for Ulejligheden, og Ejeren var villig til at betale.

Om Aftenen mødte Henrik Maler i lange Støvler. Klokken 12 gik han tre Gange rundt om Gaarden og vadede saa ud i en Dam nær ved Huset, stod der en Tid og mumlede nogle uforstaaelige Ord. Derefter vadede han i Land igen og sagde saa, at nu brændte Gaarden ikke, saa længe der var Vand i Dammen.

En Sommer omkring 1890 var Dammen udtørret, men Gaarden brændte dog ikke. Nogle Aar senere blev Gaarden revet ned, og nu staar der et nyt Hus der.

Brand hensat i en Stolpe.

I Midten af forrige Aarhundrede laa der Syd for Kirken en Kro. Den var ofte blevet set i Forbrand, og man havde derfor faaet Branden hensat i en Stolpe i Huset. I Aaret 1852 blev Kroen solgt, og den nye Ejer foretog en Del Ombygninger. Folk advarede ham mod at fjerne den Stolpe, hvori Branden var hensat; men han vilde ikke rette sig herefter, da saadant noget kun var Overtro. Stolpen blev fjernet om Sommeren, og samme Efteraar brændte Huset.

Brand hensat i et Træ.

Da den gamle Herregaard Røj, der i sin Tid har hørt til Schackenberg, var blevet set i Forbrand et Par Gange, fik Ejeren Branden hensat i et Træ Nord for Gaarden. Saalænge Træet stod, skulde Gaarden ikke brænde.

Efter Ejerenes Død i 1897 blev Røj udlejet, og Forpagteren lod kort Tid efter det paagældende Træ fælde. Mange mente, at nu vilde det ikke vare længe, før Gaarden brændte; det skete dog først den 20. December 1915.

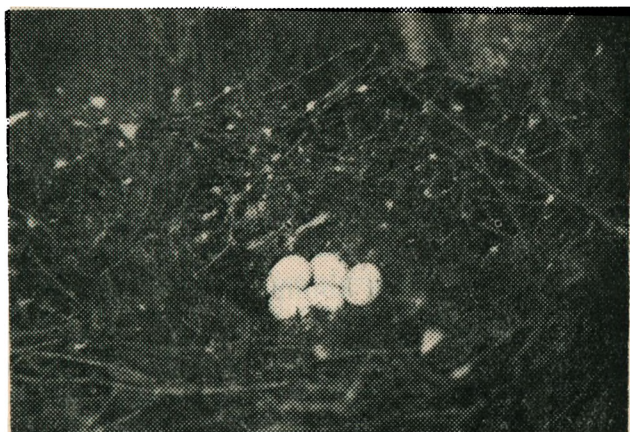
Hønehøgen atter i Draved Skov.

Af VIGGO GREGERSEN, Møgeltønder

I »Sønderjydsk Maanedsskrift«, Aargang 1930-31 skriver V. Sigfrid-Knudsen i en Artikel om Draved Skov, at Hønehøgen dette Foraar havde haft Rede i Skoven; men Hunnen var blevet skudt paa Reden af en vred Mand, hvis Kyllinger den havde taget.

I Aar bor der atter et Hønehøgepar i Skoven.

Da jeg den 27. - 4. - 34 var i Draved Skov, opdagede jeg en stor Rede i en høj Bøg. Jeg spurgte en Arbejdsmand, om han vidste, hvad det var for en Fugl, der beboede denne store Rede. Han forklarede, at den sorte Stork for mange Aar siden havde boet her i Skoven, og det var dens Rede, der stadig sad deroppe; men om den var beboet nu, vidste han ikke. Jeg gik hen til Redetræet og sparkede paa Stammen for at se, om Reden blev benyttet, da der hverken laa nedfaldne Pinde eller Skarn i Nærheden. Straks lettede en stor Fugl fra Reden og fløj bort. At det var en Rovfugl, var jeg straks klar over, og da den efter nogen Tids Forløb kom tilbage, saa jeg, at det var Hønehøgen (Duehøgen).

Hønehøgens Rede.

Hønehøgen er en stor kraftig Rovfugl, der maaler 110 cm i Vingefang. Den er graabrun paa Ryggen og lysere paa Bugen med mørke bølgeformede Tværstriber. Yngre Fugle har mørke Længde-

striber paa Brystet. Næbbet er sort og Fødderne gule. Den var tidligere en almindelig ynglende dansk Fugl, men er nu saa godt som udryddet.

Som det ses paa Billedet, er Reden opfyldt med Grangrene, saa den er blevet mere flad. Hønehøgen lægger sjældent mere end 4 Æg, men i Reden her var der 5 grønligvide Æg, lidt større end Hønsæg.

KLIPLEV BRO

Af Sognepræst P. H. MOOS

Kliplev ligger syd for den Aa, der nu paa Kortet kaldes Bjernedrup Mølleaa, men som paa Meiers Kort fra ca. 1660 kaldes Klipbæk. Kliplev maa være en gammel By; det viser Efterledet »—lev«. Forleddet stammer vel fra et Mandsnavn Klippir, som vi finder paa en Runesten.

Saa længe Landet har været bebygget, har der været Samfærdsel fra Bygd til Bygd. En af de Veje, som gennemskærer Kliplev, den fra Nord til Syd, faar en særegen Betydning, da der begyndte at opvokse Købstæder ved Fjordene; den blev Vej fra Aabenraa sydpaa og støder til Jyllands Hovedvej (Hærvejen, Oksevejen) et Par Kilometer syd for Kliplev ved Kroen »Ovselkjær«, som skrives »Oxenkjær«, hvilket ikke lyder meget troværdigt. Vejen gennem Kliplev blev Postvej i 1765, da Aabenraa fik Postvognen til Byen, saa Borgerne ikke behøvede at hente deres Postsager i Toldsted Kro. Der gaar endnu Sagn om, at Postdeligencen bedede i Mørks Kro midt om Natten paa sin Fart til Aabenraa og videre nordpaa.

Den naturligste Maade at komme over en Aa var at køre gennem den ved et Vadested; senere byggede man Bro. For et Par Aar siden udvidede man Kliplev Bro og Vejen dertil; før den Tid var der Nedkørsel til Aaen baade fra Syd og Nord paa Østsiden af Broen; mon det var det gamle Vadested? Der er gjort et godt Arbejde med Opfyldning for at hæve Vejen over Engen.

Hvor længe her har været Bro, er det ikke muligt at oplyse, men Broen nævnes i Kliplev Kirkebog 1699, da »Jes über der Brücke« fik et Barn begravet. Den nuværende Bro er et smukt Arbejde, den er bygget som en Hvælving af tilhuggede Kampesten.

Med god Grund blev der rejst en Sten ved den søndre Ende af Broen til Minde om Broens Bygning. Stenen er en Meter høj, Fladen er ikke banet, saa Skriften staar utydeligt; der er brugt latinske Bogstaver. Læsningen af Indskriften kan vist gøres bedre af en sagkyndig; jeg læser omtrent saaledes: »Carlsen (?) hat gebaut diese Brygge 1816«. Stenhuggeren har ikke været stiv i Tysken; se Ordstillingen og Brugen af y i Stedet for ü i Ordet »Brygge«.

Skade, at man ikke kan oplyse noget om Brobyggeren, om Navnet skal læses Carlsen eller noget andet. Han har udført et smukt og godt Arbejde: Brohvælvingen, der bærer de tunge Køretøjer.

Hans Værk skjuler sig under Vejbanen, men kan dog beskues, naar man vil gaa ned til Aaen.

Han har det til fælles med saa mange andre, hvis Gernings Resultat skjuler sig og dog hører med til det bærende for de kommende Slægter.

DE GAMLE KALENDERDAGE

Af *ANDERS BJERRUM*

September.

Kender De særlige Talemaader knyttet til *Maanedens September*? Knytter der sig Talemaader til 1. September, *Ægidius Dag* (f. Eks. som Vejret er *Ægidius Dag*, bliver det hele Maanedens; 1. September er en ulykkelig Dag; Sodoma gik til Grunde den Dag).

Mikkelsdag (²⁰/₉) var tidligere en af Aarets vigtigste Mærkedage. Paa den Dag skiftede Tjenestefolkene Plads; fra Nørrejylland kendes et Par Rim, hvormed Madmoderen og Tjenestepigen drillede hinanden den Dag; paa Mors sagde Madmoderen: I Morgen er det Sankt Mikkel Daa (Dag), saa flytter der mange Skjelmer aa (af); hertil kunde Tjenestepigen svare: Aa ja saamænd, det er en Skik og Sædwaan, aa flyt fræ jen skidde So til en aan. Kendes lignende Drillerim fra Sønderjylland? Kendes Ordet *Mikkelsdage* om Tjenestefolks Fridage (ligesom senere »Novemberdage«)? Hvornaar omtrent blev 1. November den egentlige Flyttedag?

Fejrede man Høstgilde paa Mikkelsdag, og hvorledes fejredes det? Kaldtes det *Mikkelsgilde*, eller havde man et andet Navn dertil?

Hvor holdtes der *Mikkelsgrande*, og hvordan foregik det?

Holdt de unge *Mikkelsleg* ved Mikkelsdagstid? Samledes man til et særligt Gilde *Mikkelsaften* (28. - 9.), og hvorledes forløb det? (Paa Møn samledes

man til Middagen og Kaffe-punsch; man kaldte det »at drikke Tidslerne ud«; naar nogen fik en Tidsel i Fingeren, sagde man: Lad den sidde til Mikkelsaften, saa drikker vi den ud. — I Ribeejendommen fik man *Mikkelsmjød* og Kommenskringer Mikkelsaften).

Hvilke andre Skikke knytter sig til Mikkelsdag? (f. Eks.: Mikkelsdag begynder Aftensædet; paa den Dag bliver Lammene slagtet, Dagen efter koges Pølser og Plovene gøres rede; Mikkelsdag skal der fyres i Kakkelloven for at Brændslet kan slaa til).

Til Mikkelsdag og Mikkelsaften knytter sig en Række vigtige Vejr-mærker; hvis det blæser Mikkelsaftens Formiddag og bliver stille henad Aften, saa bliver Kornet dyrt næste Aars Foraars og falder om Efteraaret; er det stille Vejr Mikkelsdag, bliver Kornpriserne daarligere, blæser det, vil Prisene stige; Mikkelsdags Stille giver meget at pille (Korn at pille paa Møllen); derfor siger Mølleren paa Mikkelsdag: Vorherr la et blæjs op te en Skilling mer! Østenvind ved Mikkelsdagtid kaldes *Mikkelsøsten*; er Mikkelsdag blank, varsles der megen Frost den Vinter; er den mørk, vil der ikke blive stanget mange Aal paa Isen; regner det Mikkelsdag, bliver Kornet dyrt, og tordner det, varsler det Storm; den Pris, Kornet havde paa Mikkelsmarkedet i Tønder, gik det ikke let under i Aarets Løb. — Mikkelsaften smører Fanden sine Støvler i Brombærrene, derfor kan de ikke spises efter Mikkelsaften. — Kendes disse eller andre Vejr-mærker og Talemaader i Sønderjylland,

(Fortsættes).

Oplysninger bedes sendt til S. M.s Redaktion eller til Anders Bjerrum, Udvalg for Folkemaal, Tøjhusgade 9, København K.

Anders Lervad & Søn

Askov pr. Vejen

Fabrikation af: Haand- og Kunstvæve med alt Tilbehør, Høvlébænke og Værktøj til Sløjd og Husflid. - Bogbinderværktøj. - Kurvemager-værktøj. - Alt i prima Kvalitet med fuld Garanti og til billigste Priser. Priser paa Forlangende.

Holsted Spare- & Laanekasse.

Kontortid: Holsted By 10-12 Fm., 2-5,30 Eftm.
Holsted St. Tirsdag, Onsdag og Fredag Fm. 10-12
Føvling hver Torsdag Fm. 10-12.

HANDELSBANKEN I TØNDER

Filial af A/S Kjøbenhavns Handelsbank
Kontortid 10-12 og 2-4 - Lørdag 9-12½
TØNDER

NEW DEPARTURE FRIHJULSN AV

BEDST

BILLIGST

KURSUS I BRODERI-TEKNIK

1. Hvidsøm - 2. Kulørt Broderi - 3. Sammentrækssyning
4. Udenlandske Syninger - 5. Guldbroderi - 6. Overføring

Undervisningen foregår paa Kunsthaandværkerkolen, Bredgade 66

Indmeldelse foregår hos

SELSKABET TIL HAANDARBEJDETS FREMME

Pilestræde 26, Central 6108, København - Udsalg af alle Arter Kunstbroderier
Pude- og Stolbetæk - Tæpper - Gardiner - Alle g vore Udstillingslokaler et Besøg

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217 Tlf. C. 4520. Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

BRØRUP-VÆVEN.

Eneste danske Væv, der tilfredsstiller de mange Krav, der stilles af Hjemmevæverskerne. - - - - - Forlang Tilbud!

Pool Clausen, Brørup, Leverandør til Væveskolen Askovhus.

Aktieselskabet

Glud og Marstrands Fabriker

Carl Lundsgade 20

DANIA

GASAPPARATER
OG GASOVNE

Mest besparende Fabrikat

Dansk Paramenthandel

K. F. U. M., Gothersgade 115 A.
København K.

Kirke-Effekter, Tal til Kirketavler
Præstekjoler, Alter-Særkalke

Andelsselskabet

Odense

Eksportslagteri

ODENSE

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10-12 og 2-4.

VEJEN.

$\frac{4}{8}$ Det Nordiske
Kamgarnspinderi,
Sønderborg.

Als Husholdningsskole

Sønderborg.

5 og 2 Mdrs. Kursus begynder 4. Novbr.
3 Maaeders Kursus begynder 6. Januar.

Åmtsunderrettelise kan søges.

Plan sendes Johanne Hansen.

Nordisk Tricotagefabrik

H. Chr. Mørck.

Damestrømper Herresokker
Jumpers Veste
HADERSLEV

Kolding Eksportslagteri

Telf. 1637

KOLDING

Vævekursus

Dansk Husflidsselskabs Vævekursus i Askov afholdes fra 1. til 30. Septbr. Oplysninger faas ved Henvendelse til Kursuslederen.

Marie Ravn, Askov pr. Vejen

Væveskolen „Askovhus“

Indeh.: Paula Trock & HennyBaumann
Statsanerkendt teknisk Skole med 6 Maaeders Kursus, samt 2-arrige Kursus for Lærende- og Erhvervsuddannelse.
Forlang Prospekt Tlf. Askov Nr. 31

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab

ODENSE

Esbjerg Jernstøberi & Maskinfabrik

Jensen & Olsen

Esbjerg

Telf. 31

Gummistøvler

FYENS STIFTS SPAREKASSE

FISKETORVET NR. 8—10, ODENSE.

Telefon Nr. 1040. Postkonto Nr. 40040.

Indskudskapital 131 Millioner Kroner.

Reserver 12 Millioner Kroner.

Aaben hver Søgnedag Kl. 9¹/₂—12¹/₂ og 2—4.

Rente af Indskud beregnes fra Dag til Dag. Indskud modtages til Udbetaling ved Check.

Rente af Indskud paa 3 Mdrs. Opsigelse 3¹/₂ pCt. p. a.

Rente af Indskud paa Sparemærkeafdelingen 3¹/₂ pCt. p. a.

Rente af Indskud paa almindelige Vilkaar 3 pCt. p. a.

Sparekassebøger udleveres gratis.

Boxer udlejes for 5-10-20-30 og 40 Kr.

RAPID

**HURTIG-
HÆRDENDE**

**PORTLAND
CEMENT**

DANSK CEMENT CENTRAL

BERNSTORFFSGADE 17 - KØBENHAVN V

FORHANDLERE I ALLE BYER

HURTIGHÆRDENDE
CEMENT

Vestergade 28 TÅNDER

L Kl. moderne Lejebiler til moderate Priser

DAG OG NAT

Telefon 397

K. M. SØRENSEN

Kongelige Porcelainsfabrik

Smallegade 45.

Udsalg: Amagertorv 6.

Telf. 631 — 5531 — 11631.

KØBENHAVN

Askov Sløjdscole

Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsalderen.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov.
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen.

Skrivemaskiner

Regnemaskiner

Dublikatorer og
alt Tilbehør bedst hos

REIMERS

HADERSLEV.

F. L. Smidth & Co. A/S

Ingeniører og Maskinfabrikanter,

København K.

Vestergade 33

**Kolding
Staalbørstefabrik**

K. Malta Nielsen

Kolding.

Marius Knudsens Efterf.

(R. Westergaard)

Sct. Jørgensgade 214 - Odense - Tlf. 247

ARTESISK BRØNDBORING

Vejen Automobillager

Benzin - Olie - Gummil

Aut. Fordforhandler

1. Kl.s Reparationsværksted

Telf. 170 - 270 :-: VEJEN

Graasten Bank A/S

Kontortid 10—12 & 2—4

GRAASTEN

Rødding Bank

Aktieselskab

RØDDING

Sønderjydske Frøforsyning A/S
Aabenraa. Telf. 47.

Frøleveringerne er underkastet
Statsfrøkontrollens selvvirkende
Kontrol.

Alle 1ste Kl.s Stammer føres